

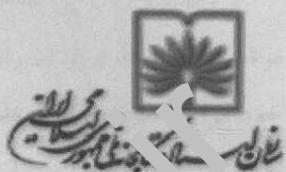
گاهشماری

در فرهنگ تبریز کلارستاقی

میرزا هریا ابراهیمی

www.Ketab.ir

سرشناسه

عنوان و نام پدیدآور

- ۱۳۹۷ توپا ابراهیمی، مومن

: د شماری در فرهنگ تبری کلارستاقی / مومن توپا ابراهیمی؛

ندمه، چ سامدلیری

: ز، هر: ۱۰، س، ۱۳۹۵.

: ۳۷۲ ص، مص، (رگی)، جدول (بخشی رنگی).

: ۴۴۲۸-۴۱-۱

شابک

وضعیت فهرست نویسی

یادداشت

: کتابنامه: ص. ۲۶۷.

موضوع

: گاهشماری ایرانی — مازندران

موضوع

: Chi ۷۸۱' gy, Iranian -- Mazandaran

موضوع

: ورزش — ایران — مازندران

موضوع

: Sports-- Iran -- Mazandaran

موضوع

: کلارستاق

شناسه افزوده

: سامدلیری، ایرج، ۱۳۴۴، —، مقدمه‌نویس

رده بندی کنگره

: ۱۳۹۵ ۲۴CE/نگ ۲۴

رده بندی دیوبی

: ۵۲۹/۰۹۵۲

شماره کتابشناسی ملی

: ۴۵۷۵۶۵۴

گاهشماری در فرستاده کلارستاقی

مومن توپابر هیمه

امور کامپیوتری: واحد تولید انتشارا، ناسگ

نمونه‌خوان اولیه: زهرا راه‌گل

عکاس و طراح جلد: آرش توپابراهیمی

چاپ اول: زمستان ۹۵ ۱۵۰۰ نسخه

قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-8428-41-1

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۲۸-۴۱-۱

حق چاپ برای مولف محفوظ است

تماس: ۰۹۱۱۶۷۴۵۴۰۱

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	پیش سخن
۱۴	پیشگفتار
گفتار نخست	
۲۲	بخش اول: ماه های تبری کلارستاقی
۲۲	اسامی ماه های معادل بهار خورشیدی
۲۴	اسامی ماه های معادل تابستان خورشیدی
۲۴	اسامی ماه های معادل پاییز خورشیدی
۲۵	اسامی ماه های معادل زمستان خورشیدی
۲۹	پتک نه بر ماه ه برمی
۳۵	بخش دوم: پیش بینی و نرم مابه و شدید بینه در کلارستاق
۳۹	الف - پیش بینی باران
۴۰	ب - بادها
۴۳	بخش سوم: غارهای کلارستاق اعجاز نهفته دل مادر زمین
۴۵	کربن های دهستان کوهستان
گفتار دوم	
۵۴	بخش اول: رخصت، پهلوان! (ورزش و بازی در کلارستاق)
۵۵	رسوم و فنون
۵۵	الف - رسوم
۵۹	ب - فنون کشتی
۶۰	بخش دوم: میس میسه کشتی (کشتی مشتا مشتی)
۶۱	بخش سوم: کشتی واژگان
۶۳	بخش چهار: معرفی مختصر تعدادی از پهلوانان کشتی محلی کلارستاق
۷۶	بخش پنجم: کشتی سالنی آزاد و فرنگی
۷۶	اسامی کشتی گیران آغازین چالوس

۷۶	محل برگزاری کشتی و سالن تمرین
۷۷	نگردنش کار کشتی
۸۰	کشتی گیران صاحب عنوان در رده ملی
۸۰	کشتی چالوس در سالهای اخیر
۸۱	کشتی گیران چالوس در رده ملی
۸۶	بخش ششم: آشنایی با بازی های محلی کلارستانی «کایی گرُن»
۹۳	ورزش باستانی
۱۰۳	بخش هفتم: انجمن های ورزشی
۱۰۴	اعضای آنها من از سال ۱۳۹۰ تا سال ۱۳۹۵
	گفتار سوم
۱۰۸	بخش اول: تاریخ جهادی جال شهرستان چالوس
۱۱۲	تیم بانک ملی
۱۱۵	تیم بازرگانان چالوس
۱۱۷	بخش دوم فوتبال در نواحی روسان، نووس
۱۱۷	تیم فوتبال آرش
۱۲۵	تاریخچه فوتسال چالوس
۱۲۵	ورزش در مرزن آباد
۱۲۸	ورزش در منطقه هچیرود
۱۳۲	بخش سوم: تاریخچه بسکتبال شهرستان چالوس
۱۳۳	تاریخچه والیبال شهرستان چالوس
۱۳۹	کونگ فو توآ در چالوس
۱۴۳	هیئت ورزش های رزمی شهرستان چالوس
۱۴۵	بخش چهارم: پهلوانان جاودانگان زمین
	گفتار چهارم
۱۵۸	بخش اول: مهمترین اتفاقات تاریخی معاصر کلارستان
۱۷۱	بخش دوم: سالار زنان کلارستان

بخش سوم: راههای مهم و قدیمی کلارستاق

گفتار پنجم

- ١٨١ بخش اول: هنر و ادبیات شبانی
- ١٩٠ بخش دوم: اسطوره و افسانه
- ١٩٧ بخش سوم: معروف ترین دامنه‌های کلارستاق
- ٢٠٤ دامنه‌های کلارستاق از غرب سردآبرود تا شرق چالوس رود
- ٢٠٧ دامنه‌های سمت شرق سردآبرود:
- ٢٠٨ مرانع تابستانه واقع در نواحی کوهستانی
- ٢١٠ همیار: در برش سنتی دامداری
- ٢١٣ بخش چهارم: موسیقی: کلارستاق

گفتار ششم

- ٢٢٧ برنج برکت سفره کلارس قیار
- ٢٢٥ منابع و مأخذ
- ٢٤١ گاهشماری تبری کلارستاقی

پیش‌سخن

یک جهان آواز دارم، همراهی‌ساز نیست

بربیطی اینجا شود با نای من همساز، نیست

اگر عمر گران‌مایه را روری می‌تند بخواهی، مسافرت به روستاهای دور و نزدیک دامنه البرز کنیم علی‌رغم هجوم فرهنگ وارداتی که اشوار مرزاها را پرواز کنان در می‌نوردند و مزرع سرسبز آداب و رسوم و سنت‌ها را اعم نمایند خوب می‌چرند و زمین عربان باقی می‌گذارند، در مقابل، هیبت شکوهمند مقاومت سرسرختانه و به امان مردم عادی را در پاسداری از سنت‌های خود خواهیم دید که در تلاشی آرام، بی‌ادعا، پیگیری لی ای وقه و مدام، در پالایش این سنت‌ها و تفکیک درست از نادرست جد و جهد می‌ورزند.

به یاد داریم دوران کودکی و نوجوانی را، آنگاه که عطرخواری‌کو سوس، که از سبزی‌های خودروی دامنه‌ها جمع‌آوری شده بود، در خانه می‌بیچید و ما می‌دانستیم اراده به شو است، مادرمهای که پس از یازده بار تکرار به نوروز ختم می‌شد و بدین گونه جان و دامان را با حال و هوای شادی‌بخش و آموزنده اجتماعی از زن و مرد ساده و زحمتکش و بی‌ریا و پر تلاش زنده می‌کردیم.

بی‌تردید در این سفر کوتاه دوباره نیرو خواهیم گرفت و از مردم بی‌آلایش و بی‌ادعا خواهیم آموخت که چگونه می‌توان در برابر هجوم اندیشه‌های ناسالم ییگانه ایستاد، مقاومت کرد و به راز اصالت و شکست ناپذیری حق و عدالت پی برد. کهن بوم و بر جاودانه مارا گاه

«سرزمین گل و بلبل» زمانی «گاهواره شعر و ادب» یا «افسانه و اسطوره» و گاهی نیز «پاکی و عرفان» و ... دانسته‌اند. این همه به جای خود نکوست اما آنگاه که پای مقاومت و پایداری عمومی برای حفظ سنت‌های خوب مردم به میان می‌آید شاید آن صفات پیش‌گفته در لایه‌های بعدی رخ نشان دهنده و نکوترین آن جشن‌هایی باشند که کوچک و بزرگ از «مادرمه» در آغاز هر ماه گرفته تا «تیرماسیه» و «گل چارشباک»، جشن «داوش روز»، سرمه کشین، بره کشین، گپا سری و ... در کنار جشن‌های ملی و مذهبی همچنان پایداری نشان می‌دهند.

چه افتخارآمیز است زیستن در میان مردمی که با شکیابی و خونسردی، سختی‌ها و دردها را تحمل می‌کند، راه‌های مقاومت در مقابل هر گونه بیداد فرهنگی را از هر کجای جهان که آمده باشد می‌ازماید، گل‌های معطر مرغزارانش را می‌بینند اما خارهایش را بر ساقه‌ها و جسم و جان هر نوگلی که فرو می‌بیند و می‌زدایند و فرمی کشند تا همچنان زنده و پوینده و امیدوار باقی بمانند. چنین است داد و داشت، فان‌های سهمگینی چون یورش اسکندر گجستک، خون‌ریزی مغلان، ویرانگری هلاکوت، راجه یور، زبان؛ ملتی؛ خوی و خصلت و آداب و رسوم خود را از دست نمی‌دهند. استیلای نظامی آنها را حریه استحالة فرهنگی ختنی نموده پس از چندی از درون خانه تیمور گوهر شادخاتون، شامرخ مس ام بیست‌غرم‌میرزا را چنان فرا می‌کشند که بیش از هر ایرانی به یاری فرهنگ این سرزمین مدد می‌رسانند پس از خاموش شدن آتش هر یورش و فتنه‌ای دیگر و چندباره ویرانه‌ها را می‌سازند، جویارها را لای رویی و رسوب‌زادایی می‌کنند، خوشهم بردان منع می‌رویانند و سیمای مرتع را به سبزه می‌آرایند و سرود بودن را سر می‌دهند.

از دل آداب و سنت پربرگ و بار خود که در لوح سینه محفوظ باشند دیگر باره درفش پنش دانش و فرهنگ را بر می‌افرازند. آنجا که باید، شادی می‌کنند رانجا که لازم بدانند چون پلنگان یشه‌زاران می‌غرنند و خاک بر چشم عدو می‌پاشند، تنده و سریع چون تندر و آذرخش، غرنده و توفانی چون رعد، همصدما می‌شوند که بگویند: «همراه شو عزیز، تنها نمان بدرد، کین درد مشترک، هر گز جدا جدا درمان نمی‌شود، دشوار زندگی، هر گز برای ما، بی‌رزم مشترک آسان نمی‌شود...» و این چنین است که خصم زبون بارها و بارها در طول تاریخ این کهن سامان دریافته است که سامانه را بی‌سامان نپنداشت و دانسته است:

هزار باده ناخورده در رگ تاک است

گمان مبرکه به پایان رسید کار مغان

چه زیباست در میان چوبانان آنگاه که به دامسراهای آنان پایی می‌نهی تا بینی که آنان تاریخ سرزمینشان را به شیوه خود و با روشی کاملاً ابتکاری نوشتند زیرا نام چنگیز و تیمور را بر سکان خود نهاده‌اند تا فراموش نکنند که آنان با این سرزمین چهای کردند. اینک اما مفترخیم که سومین شماره از شمارگان «گاهشماری در فرهنگ تبری کلارستاقی» را به محضر شما عاشقان و همراهان فرهنگ مردمی تقدیم می‌کیم.

گمان داشتم با انتشار دو شماره بر این و جیزه نقطه پایان نهیم اما از آنجایی که پیران گفته‌اند: «سرمه نم رسه sare se gannem barsse [= گندم در نوبت سوم می‌رسد]» لازم آمد تا با انتشار حماره دیگری ضعف‌ها بر طرف و دست کم خسaran معنوی وارد آمده از سوی ناشر غیرحرفه‌ای بازپردازی و ببران شود. از این روی ضمن بازنگری در مطالب شمارگان پیشین فصولی هم برآن افزون مودیم تا بین گونه متاع خویش نموده باشیم، با این امید که در نظرهای پاک‌اندیشان خوش و شیرین سیند ه چند که:

ازرهگذر خاک سرکوی شما بول هر نافه که در دست نسیم سحرافتاد

جسمتان زیره جانتان بسامان و کامتان خندان باد

ه زهد توپا ابراهیمی

پیشگفتار

فرصت شمار صحبت کریں دو راهه منزل چوبگذریم دیگر نتوان به هم رسیدن

هرمند این دیار، اهل نجع و رهه مانتیست یا بازیگر صحنه اصالت نستانس او مانیسم نیست که بخواهد نوعی مافیای هسری بازد و یا با تکیه بر پشتی حریر و راحتی برد یمانی برای گرسنگان اشک تماسح بریزد . این وسیله مان به ظاهر ساده لوح اما حقیقت جوی در باطن را بفریبد و در پارتی های شبانه، با نواختن مزقون، پیروزی خود را جشن بگیرد.

هرمند این دیار، از آن سوی بام نیز نمی افتد که . شوار تمامی شؤون فضیلت انسانی فلسفه سقراط و نیچه فروبندد و به جرم غربی بودنشان، همچنان در با ملاق خود رایی اترافق کند و خود را بی نیاز از هر اندیشه مترقی و تمدن ساز بشمارد و از هر تغیر، زرهاش متقد و او بیلا ووا اسفا سردهد.

هرمند این دیار، دیگر مقلد صرف نه بنای عظیم ادب و فرهنگ پژوهی است و نه الگو بردار انحطاط های وارداتی بلکه با چراغی که از گذشته در دست دارد آنچنان زندگی امروز را رصد می کند و می آفریند تا آیندهای پرتالوئه را برای نسل های آتی رقم زند. هرمند این دیار نه به او مانیسم بل به ذات متعالی انسان در سایه فرهنگ خودی عنایت دارد و به موازات آن خود را مکلف می داند تا نابودی ناقل بیماری های فرهنگی نیاساید و از هر نوع تنگ نظری های کودکانه و لجاج آمیز اجتناب نماید تا در ایجاد فضای ایمن و مساعد از برای ظهور عقاید

شریف و آرای نجیب هر چه بیشتر نلاش کند. هنرمند امروز، پیروزی معنویت بر خشونت و هرزه درایی را می‌داند و تنها نظاره‌گر نمی‌ماند بل با تمام قوا در صحنه است. او می‌داند پیکار بزرگی از صفات آرایی حقیقت جهانی برآز و بیداد در شرف تکوین است. او آگاه است در بلشوی پرهیاهوی دنیای فعلی که از هراس دو جنگ جهانی، با ظاهری آرام اما نهادی مشوش که دارد مرتبه‌ها و اعتبارهای حقیقی انسان دستخوش زمین لرزه شده است و تنها راه رسیدن به آرامش، امکان دادن به خرد و داد و دهش، تعادل جسم و روح، استغنا و قناعت تساهل و مدارا و آزادگی است که همه اینها در نهان خانه ادب و فرهنگ فارسی با درخشش وجود دارد. بنابراین راه رسیدن به سرمنزل غایی رستگاری داشتن روحی معتل و احترام به اعتدال اخلاقی و اخلاق اعتدالی است. هنرمند امروز، بزرگترین اهریمن زندگی خود را می‌شناسد و آن عدم تشخیص زیبایی ارزش است، و از اینکه مشام انسان امروز دیگر نتواند بوی گندناک مهاجم را از شمیم روح نواز اصلت خرنگ تشخیص دهد. در ک زیبایی و حضور آن در دمادم زندگی، اصلی‌ترین نیاز بشر است و از ناطق به عتب مانده و متجلد و فرنگ رفته و بومی ساکن کبر ندارد. زیبایی و حسن سلامت پیمانه سربو به ایرانی می‌بخشد که در سایه آن می‌تواند حصار آهنین دیو سپید زشتی را در هم سکد و بد خوب جنون‌منش افراسیابی را اگر نه هدایت که معدوم کند تا با شکستن شیشه تنگ و تار، پیش دریابی زیبایی و ملاححت را رها سازد و این همان ودیعه‌ای است که از سرمنزل ازل در شر نهادیه شد.

در ازل پرتو حسنت زتجلی دم زد عشق پیداشد و آتش به همه عالم زد

هنرمند اصیل می‌داند زیبایی نتیجه تعادل و نظم و هنجار و حباب است نه آشفتگی و می‌داند استوار ماندن و روحی معتل داشتن منوط به آموختن از مردان سرگ و فرنگ آفرین پیشین است تا فرائض اولیه انسانی فوت نشود و همگان بیاموزند که گردن کشی در برابر غرور ورزان نتیجه‌ای جز این ندارد که:

یکی نفرز بازی کند روزگار که بشاندت پیش آموزگار

به همان اندازه که به میراث کهن و والای سرزمین خود می‌بالد اما هیچگاه گرفتار ناسیونالیسم کور نمی‌شود که خود بزرگ‌بینی پیشه کند و گرفتار بیماری روحی گردد و از

تهذیب روح دورگردد و نتواند به اصل شریف انسانی بدون مرزبندی ظاهری تکریم کند و نیز
می‌هراسد از زینت همدلی تهی نشود:

اوی بسا دو ترک چون بیگانگان
ای بسا هندو و ترک همزبان
همدلی از همزبانی بهتر است
پس زبان محرومی خود دیگر است
اما از همه اینها که بگذریم، فرهنگ‌های بزرگ از سازش و همدلی و خلاقیت هنرمندان و
ادیان و زیبایی آفرینان فرهنگ کوچک و خورده به اتحاد می‌رسد همچون رودی جاری
خروشان که از به هم پیوستگی زلال نهرها و رودهای کوچک راه رسیدن به دریای حقیقت
نهایی را در پس می‌گیرد.

اینچاست که آسای رفاهم بهروزی را به همراه دارد:

آری با اتفاق جهان می‌توان گرفت
حسنت به اتفاق ملاست بهان گرفت

لذا یکی از آن فرهنگ‌های پی خردکه همیشه منظر عنایت اهل خرد و اقوام مهرآفرین بوده،
فرهنگ به هم پیوسته سرزمین چارس با جوریت فرهنگ کلارستاق به اتفاق مخلصان گیلانی
و حق محوران کجوری بوده و هست. اندیشه در عین وحدت از چنان کثرت دل انگیزی
بهره‌ور است که شگفتی‌ساز است و هر امر سکفتی زنست. این فرهنگ به واسطه دارا بودن
آداب، رسوم و بازی‌ها و سنت‌های زیبا و معنادار، واحد، شناسنامه‌ای فتوت محور و پهلوانی
گشته است. تاریخ این مرز و بوم در نتیجه جنگ‌ها، یورش‌ها، قاومت‌ها، حوادث، وقایع
بی‌شمار و ایستادگی مردان بزرگ، عرصه تجربیات ارزنده و مهانگاری عظیم با استخوان بندی
فرهنگ جوانمردی بوده است که شناختن همه اعصار و ادوار و مهارت‌ها بی‌یافتن نسبت به همه
اجزای فرهنگی گذشته و حال آن اگر نگوییم در حد توانگر وی با خرد جمعی محال است،
قطعاً بسیار مشکل خواهد بود. در بین آثار فرهنگی بی‌شمار همچون: فولکلور، ادب عامیانه و
بازی‌های شبانه جوانان تا قصه‌ها، آسنی‌ها و ادب شبانی تا داستان‌های واقعی پهلوانان و سپر
مردان آن، کشتی محلی این سامان خود حدیثی دیگر است که وقتی مهربانانه نقل می‌شد،
احساسات هر سنگدلی را بر می‌انگیزد، حسن غرور آفرین آحاد این دیار را بیدار می‌کند و چه
بسا به جای بیکاری، بیماری و افتادن در چاه ویل بیچارگی، جوانانشان را به عرصه کشتی و

اسب سواری بکشاند و در پرده‌ای دیگر که همه مغلوب شیطان دیجیتالی شده‌اند، به خود آورد و هویت کمرنگ در آستانه از دست شدن را احیا کند و بار دیگر نام پهلوانانی جوانمرد و فتیان یاور افتادگان را به فهرست دلیر مردان و پهلوانانی به راستی ستبر بازو اماً متواضع بیفزاید و فصل رنگین دیگری را زینت بخشن کتاب فرهنگ بومی این سامان نماید.

این آرزو چندان دور از دسترس نیست. کافی است در شتاب سرسام آور زندگی پرهیاهوی امروز، کمی توقف کنیم و به پشت سر نگاهی بینازیم و از خود پرسیم که ایم؟ کجا هستیم؟ از کجا آمده‌ایم و آمدنمان بهر چه بود؟ واگر خود دوست‌دار فرهنگ بومیمان هستیم اماً اهل نوشتن و افزوden نیز به تاریخ شکوهمند سرزمینمان نیستیم دست کم آستین بالا بزنیم و کسانی که در این مدرسال با پای برخene رفته‌اند و شناسای مسیر هستند، مورد لطف و عنایت قرار دهیم و شاکر زحمات‌های بی‌پیغ بزرگشان باشیم چه رسد به اینکه هر سال تنها یک اراده استوار و نstone بخواهد این ایده‌ها در تاریخ ثبت کند. پس هرچقدر کار گستردتر باشد توان بیشتری می‌طلبد و به همان نسبت میزان تقدیرمان نیز باید چند برابر شود.

من خود به عنوان کوچکترین و بُر این فرنگ و متعلق به این دیار در شگفتم که این مرد با وجود هجمه‌های بسیار، به جای تقدیر رنگین کرچکرین شکرگذاری و یا دریافت کمترین دستمزد مادی با وجود هزینه‌های فراوان و کمرشک مادی و معنوی هر ساله باز چگونه خود را به ادامه این کار خرسند می‌سازد؟! براستی اگر عشی ب زنگی بی‌غل و غش روستایی و فرهنگ زلال آن نباشد پس چه چیز دیگری هست که برای آن هنر پرور هنر دوست انگیزه می‌سازد؟

به همین خاطر حقیر نگارنده به عنوان کوچکترین عضو این فرهنگ بروند و نیز می‌دانم از عمق جان سپاسگذار عاشق‌ترین فرهنگ دوست و فرهنگ نگار کل استاق، مومن توپابراهیمی باشم زیرا به طور صریح می‌دانم اگر بخواهی اهمیت وجود هوا (اکسیژن) را به دیگران گوشزد کنی کسی به این گفته‌ها اعتنایی نمی‌کند.

برای نشان دادن حیاتی‌ترین عنصر حیات یعنی هوا، بهتر است زمانی عده‌ای را در فضایی بسته نگاه داری و هوا را از آنها دریغ کنی آن وقت است که آن عده با کمال خونسردی حاضرند تمامی دار و ندار خود را بخشند تا کمی هوا برای تنفس دریافت کنند. مسئله فرهنگ

نیز چنین است. هزار بار بگویی کسی عنایتی نمی‌کند. بهتر است از آن سمت وارد شوی و زندگی بدون فرهنگ را برای آنها تصویر کنی، به طرفت العینی می‌بینی که از همه چیزشان می‌گذرند تا فرهنگشان را دریابند. حال که چنین دلسوخته و عاشق و خدمت‌گذاری را خداوند در اختیارمان قرار داد آن هم بدون کوچکترین انتظار، بار مالی یا معنوی چطور از او با تمام وجود تقدیر نمی‌کنیم و برادرانه بخشی از رنج کوله بار او را نمی‌کاهیم تا در سال‌های آتی نیز توان و انگیزه‌ای در او بماند؟ سوگند به خداوند که اگر مومن تو پا ابراهیمی بخواهد خدای ناکرده روزی انگیزه‌اش را از کف بدهد، دیگر در این نسل و نسل‌های بعدی قطعاً کسی پیدا نمی‌شود که رلایزر و بم فرهنگ‌های شفاهی و آداب و رسوم مناطق روستائی و ادب چوبانی و کوه‌ها و شارها و چشمه‌ها و آثار باستانی و جغرافیایی صعب العبورمان را بهتر و زیباتر از او بشناسد، ثانیاً امروز ناکد. بیازش برآورده نشود، قدم از قدم بر نمی‌دارد و ثالثاً کسی نیست که به اندازه ایشان دفعه حار خار روحی و ذهنی نسبت به فرهنگ و ادبیاتمان داشته باشد. بنابراین باید تا به حکم «... لکرا خلوق ، لم یشکر الخالق» سپاس‌گذار این مرد نسته و محقق و پژوهشگر بر جسته باشیم چرا که ادگیزه و قدر دانی منوط است به تشویق فزاینده قدرت و اراده انسان. امید که با قلم و زبان انسم تواند به اسم شناساننده بخش کوچکی از دشت‌های عظیم فرهنگ منطقه‌مان و نیز در جایگاه همیشه خادم مردم نازنین این دیار باشم.

حاکم پای مردم کلارستان و حومه

بیوج سام دلیری